

DOI 10.37491/UNZ.79.11
УДК 343.11:343.150.1

Євгеній КОМПАНЕЦЬ¹

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ НА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

На основі аналізу наукових праць, рішень Європейського суду з прав людини, закордонного та національного правозастосування досліджено теоретичні аспекти та практику використання стандартів доказування «переконання за більшою вірогідністю/вагоме переконання», «тоза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні про порушення прав інтелектуальної власності. На основі думок вчених та позицій судів виділено проблемні питання, зокрема, місця балансу ймовірностей у судових стандартах доказування та кримінальному провадженні. Висловлено критичні зауваження до існуючих підходів та окреслено наслідки відсутності єдності підходу в застосуванні стандартів доказування в Україні. Визнання Верховним Судом сталими критеріїв стандарту «тоза розумним сумнівом» не забезпечує від протилежних оцінок/рішень в аналогічних справах. Такі рішення не сприяють забезпеченню принципів юридичної визначеності та справедливості, призводять до уникнення порушниками відповідальності, повторного порушення прав інтелектуальної власності та введення в обіг фальсифікованої продукції/контрафактного

¹ аспірант,
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України (м. Київ),
ek_science@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-8162-1965>.

контенту. Для дискусії в науковому середовищі та врахування практиками запропоновано низку рішень Верховного Суду, які б могли спрямувати подальше застосування судових стандартів доказування на основі відпрацьованих критеріїв, внутрішнього переконання та «здорового глузду».

Ключові слова: кримінальний процес, доказування, стандарт доказування, порушення прав інтелектуальної власності.

У 1924 році англійський суддя Лорд Х'юарт у рішенні [1] зазначив «Правосуддя не лише повинно вершитися, а й має бути ясно та безсумнівно видно, як воно вершиться». Оскільки до наших днів спосіб *безспірної* фіксації фактів, подій та емоційних процесів ще не винайдено, суди змушені виносити рішення, незважаючи на певну суб'єктивну вірогідність або достовірність фактів. Сучасний процесуальний закон також не може забезпечити абсолютну ясність для тих, хто його застосовує. Міжнародні стандарти доказування відіграють важливу роль у формуванні доказів та покликані забезпечувати такий рівень переконання суду, який достатній для оцінки сукупності доказів для ухвалення рішення. Наявність дискусійних питань у теорії та правозастосуванні зумовила необхідність їхнього вирішення на державному рівні.

Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних інститутів на 2015–2020 роки визначено основну мету — удосконалення процесуального забезпечення справедливості, зокрема, шляхом формалізації стандартів доказування для більшої зрозумілості та передбачуваності процесуального законодавства і практики.

Дослідженню стандартів доказування на стадії судового розгляду в кримінальному процесі присвячена значна увага зарубіжних та вітчизняних науковців. Поняття, зміст, застосування були предметом досліджень таких учених: А. Безносюка, В. Вапнярчука, І. Гловюк, В. Гмирка, Г. Крет, В. Нора, М. Погорецького, В. Попелюшка, Х. Слюсарчук, А. Степаненка, М. Шумила та ін. Правозастосування показало часом діаметрально протилежні підходи в розумінні та використанні «судових» стандартів доказування. Аналіз застосування «судових» стандартів доказування в кримінальному провадженні про порушення прав інтелектуальної власності у науковій літературі відсутній.

Метою статті є дослідження суті, критеріїв стандартів доказування у кримінальному провадженні на стадії судового розгляду та їх застосування в справах про порушення прав інтелектуальної власності.

У юридичній науці дискутуються різні підходи до розуміння стандартів доказування (тут і далі — СД):

- 1) мінімальний рівень впевненості, необхідний для визнання факту доказаним і максимальний рівень сумніву щодо визнання факту доказаним;
- 2) показник того, чи змогли сторони успішно виконати тягар доказування і переконання;

З) правило оцінки сукупності доказів і формування підсумкового знання на основі якого суддя постановляє рішення.

Метою запровадження СД було забезпечення такого рівня процесу і змісту «доказування–достовірності–переконаності», який би був необхідний і достатній для прийняття проміжного або кінцевого рішення.

Світова практика свідчить про застосування у кримінальному провадженні на стадії судового розгляду таких СД: «переконання за більшою вірогідністю/вагоме переконання» (*weighty conviction*) та «поза розумним сумнівом» (*beyond reasonable doubt*). Європейський суд з прав людини (тут і далі — ЄСПЛ) використовує СД як критерії оцінки доведеності порушення статей Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (тут і далі — Конвенція).

Для доказового права пострадянських країн СД, його зміст та правозастосування стали новими, оскільки було непросто відійти від усталеного десятиліттями підходу до оцінки доказів — *за внутрішнім переконанням*, де «достовірність і переконаність» формувалася суб'єктивним поглядом уповноважених осіб або суду. Водночас прагнення України інтегруватися до світової спільноти передбачало впровадження в правову систему країни міжнародних стандартів судочинства, у тому числі й СД.

Ратифікація Україною Конвенції, а також застосування з 2006 року рішень ЄСПЛ як джерела права, зумовили активні наукові пошуки щодо СД — розуміння суті, взаємозв'язків з іншими правовими категоріями, аналіз міжнародного правозастосування та розробку механізмів його впровадження в національне законодавство.

На основі аналізу зарубіжного правозастосування, теоретичних досліджень, вітчизняного законодавства та правозастосування розглянемо характеристики та критерії «судових» СД у кримінальному провадженні, а також здійснимо спробу дослідження їх застосування у справах про порушення прав інтелектуальної власності (тут і далі — ППВ).

Стандарти доказування «переконання за більшою вірогідністю» та «вагоме переконання». Взаємозв'язок категорій «вірогідність», «вагомість», «переконання» під час оцінки доказів влучно висвітлено Цицероном: «*Argumenta ponderantur non numerantur*» (аргументи зважують, а не рахують) [2].

У системі СД Х. Р. Слюсарчук виокремлює «переконання за більшою вірогідністю» та «вагоме переконання» (далі — ВП) як такі, що передбачають наявність балансу ймовірностей. Вказується, що суб'єктом їх застосування є слідчий суддя та суд. Як сфера застосування стандартів наводяться статті КПК України про запобіжні заходи («переконання за більшою вірогідністю») та продовження або посилення запобіжних заходів («вагоме переконання»). Водночас науковець зазначає, що «прийняття рішень про застосування заходів кримінально-процесуальної відповідальності не може здійснюватися на підставі вищезазначених СД, оскільки такий процес не передбачає балансу, переваг вірогідності, не зумовлює необхідності виконувати сторонами тягаря переконання та досягати судом певного рівня (ступеня) переконаності» [3, с. 14].

Аналізуючи наведені суперечності, необхідно підкреслити, що в світовій практиці питання балансу ймовірностей і однойменного стандарту (*balance of probabilities*), ще його називають «перевага більш вагомих доказів», притаманні цивільному процесу, в якому слід довести, що факт скоріше був, а ніж не був і суб'єктивна впевненість може бути 51 % і вище. Г. Р. Крет зазначають, що стандарти «баланс ймовірностей» і «зрозумілі та переконливі докази», за своєю сутністю, є цивільно-правовими, які не відповідають механізму кримінального процесуального доказування [4, с. 15]. Практика ЄСПЛ дає підставу не погодитися з позицією судді-вченого. Так, у справі *J.K. and others v. Sweden* [5], яка пов'язана з кримінальним переслідуванням заявника, ЄСПЛ вказує, що в цивільних позовах суддя повинен вирішити справу на основі балансу ймовірностей. У справі *Benderskiy v. Ukraine* [6], яка стосується як цивільного, так і кримінального позовів заявника, в основу рішення про відшкодування заявнику судових витрат (без документів!) ЄСПЛ також було покладено баланс ймовірностей. Ще одним аргументом «за» можливість застосування балансу ймовірностей у кримінальному процесі був проект КПК 2007 року. У ньому пропонувалося нормативно закріпити СД «переконання за більшою вірогідністю» та «вагоме переконання». Однак чинний КПК України свідчить про застосування понять «переконання», «достатніми для переконання», «вагомості доказів», як одного з критеріїв, які повинні враховуватися судом під час обрання запобіжних заходів (ч. 3 ст. 176; п. 1, 11 ст. 178 КПК України), зміни прокурором обвинувачення в суді (ч. 2 ст. 338 КПК України) або відмови прокурора від підтримання обвинувачення (ст.ст. 340, 341 КПК України). Щодо останніх двох СД не можуть бути застосовані судом, оскільки такі процесуальні повноваження належать лише прокурору.

Г. Р. Крет називає «вагоме переконання», «переконання за більшою вірогідністю» *іншими правилами*, які підлягають застосуванню в ході ухвалення процесуальних рішень і розглядаються вченими як СД, та вважає, що вони є необхідними складниками СД «достатня підстава» [4, с. 14, 15]. Вважаємо, що СД «переконання за більшою вірогідністю» та «вагоме переконання» не можуть бути застосовані слідчим суддею або судом для оцінки рішень прокурора.

На основі рішень ЄСПЛ [5; 6] можна припустити, що СД ВП може бути застосовано під час оцінки наявності шкоди (збитків) за позовом про ППВ в межах кримінального провадження. З цього приводу можливо зауважити, що наявна колізія між презумпціями невинуватості і винного завдання шкоди. Однак тут слід підкреслити позицію ЄСПЛ в контексті розуміння права на справедливий судовий розгляд: «Презумпція невинуватості в кримінальній справі і вимога про обов'язок сторони обвинувачення доказувати твердження проти обвинуваченого не є абсолютними, оскільки презумпції факту і права не заборонені Конвенцією» [7, с. 38].

Підхід ЄСПЛ конкретизовано в п. 12 профільної Постанови Пленуму Верховного Суду України № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав», де визначено: відповідач, який заперечує проти позову, зобов'язаний спростувати презумпцію винного завдання шкоди. Як це зіставляється із кримінальною

справу? У п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 «Про практику застосування судами законодавства про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочином ...» зазначалося: «... вирішуючи при постановленні вироку питання про відшкодування матеріальної шкоди, суд має керуватися відповідними нормами цивільного законодавства ...». У постанові у справі № 923/2075/15 [8] Верховний Суд України критикував апеляційний суд оскільки останній «відмовив у стягненні упущеної вигоди на тій лише підставі, що її розмір не може бути встановлений з розумним ступенем достовірності ...». У зв'язку з цим, не викликає жодних заперечень підхід адвоката І. Томарова: «Розумний ступінь достовірності повинен бути ключем до оцінки й розміру [збитків], і причинно-наслідкового зв'язку» [9].

Зважаючи на зазначене, вважаємо, що однією з особливостей предмета доказування у справах про ППВ (збитків) є те, що СД ВП може бути застосовано через призму розумного ступеню достовірності.

Окремим напрямком застосування СД ВП пропонуємо розглядати ситуацію щодо дослідження судом речових доказів. Оскільки в кримінальному провадженні про ППВ майже завжди вилучається фальсифікована продукція, питання її огляду та подальшої оцінки як доказу є актуальним. Відповідно до ст.ст. 7, 23, 404 КПК України суд зобов'язаний безпосередньо дослідити докази та, можливо, обґрунтовувати ними своє рішення.

Прикладом застосування СД ВП та його умовної переваги над згаданими імперативними нормами КПК України є справа № 718/956/17 [10]. У постанові Верховного Суду вказано: не дослідження в судових засіданнях речових доказів не суперечить вимогам КПК України, оскільки предмети злочинного посягання досліджувалися на підставі інших доказів — протоколів добровільної видачі, огляду, про визнання та приєднання речових доказів, висновками експерта. Позиція узгоджується з раніше висловленими, зокрема Верховним Судом України (справа № 5-827км11).

Підтримуємо можливість застосування у кримінальному процесі України СД «переконання за більшою вірогідністю» та «вагоме переконання». Незначні та суперечливі теоретичні розробки і правозастосування, як правило, зумовлені різним змістом понять у національному та міжнародному праві, зумовлюють потребу в подальшому дослідженні цього питання.

Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» (тут і далі — ПРС). Одним з міжнародних стандартів справедливого правосуддя є презумпція невинуватості, яка також відображена у ст. 62 Конституції України. Генеза найвищого СД ПРС у кримінальному провадженні пов'язана з розвитком в англо-саксонській системі права інституту суду присяжних як необхідного складника змагального процесу. Суть, суб'єкт та сфера застосування СД обумовлені стадією — розгляд справи по суті, загальним предметом доказування, а також особливістю предмета доказування конкретного правопорушення.

З посиланням на рішення ВС США про відмову в трактуванні терміну ПРС та американського вченого *Murline Thomas* [11, с. 225], А. Безносюк вважає, що пошук юридично коректної дефініції ПРС є марним. Водночас він наводить визначення терміна «доказ поза розумним сумнівом» з американської юридичної бібліотеки *Lectric*: «доказ такого переконливого

характеру, що ви були готові покладатися на нього і діяти без вагань у найважливіших власних справах. Втім, це не означає абсолютну впевненість».

А. М. Безносюк робить висновок про те, що «всі знання-висновки про встановлювані у кримінальному провадженні факти та обставини повинні ґрунтуватися лише на достовірних доказах, але **тільки винуватість** [виділено автором] повинна бути доведена поза розумним сумнівом» [12, с. 26–28]. *Larry Laudan* критикував СД ПРС і зазначав, що він перетворює доказову базу в суб'єктивну впевненість, а тому не є справжнім СД [13].

ЄСПЛ для визначення змісту стандарту ПРС використовує термін «стандарт доказаності» (*Tanli v. Turkey* [14]). Г. Р. Крет зазначає, що ЄСПЛ застосовує СД ПРС для встановлення факту дотримання ст. 3 Конвенції і фактів порушення її ст.ст. 2, 5, 6, 8, 13 [4, с. 26].

Аналізуючи сутність СД ПРС, Х. Р. Слюсарчук зазначає, що він адресований дослідженню поняття «розумність сумніву», який характеризується двома обов'язковими ознаками: обґрунтованістю сумніву та неспростовністю сумніву. Водночас науковець розмежовує СД ПРС та правило про тлумачення сумнівів. Перший вчена називає «статичним», безальтернативним критерієм прийняття рішення, а правило про тлумачення сумнівів — «динамічним», яке визначає умову та виступає напрямком прийняття відповідного *поточного* рішення. Виходячи з практики, слід погодитись з тим, що сукупність сумнівів, які були витлумачені на користь обвинуваченого, не завжди є перешкодою для досягнення СД ПРС [3]. Тобто навіть у випадку відхилення низки доказів, обвинувальний вирок **може бути винесено** на підставі інших доказів. Г. Р. Крет звертає увагу, що СД ПРС зазнав різкої критики з боку окремих суддів ЄСПЛ, пов'язаної з необґрунтованістю покладення Судом тягаря доказування на заявника та неврахуванням відмінностей змісту застосовуваного ним СД ПРС від змісту аналогічного стандарту, що використовується національними судами [4, с. 26].

У КПК 2012 року СД ПРС закріплений в ч. 2 ст. 17: ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість поза розумним сумнівом. Виходячи із змісту ст. 17 КПК України, підтримуємо позицію Г. Я. Крет: «законодавець пов'язує цей СД виключно з встановленням винуватості обвинуваченого» [15, с. 216].

У численних постановах ВС оперує терміном «стандарт доведення». Зміст та умови досягнення СД наведено в постанові ВС у справі № 688/788/15-к:

«22. СД ПРС означає, що сукупність обставин справи, встановлена під час судового розгляду, виключає будь-яке інше розумне пояснення події, яка є предметом судового розгляду, крім того, що інкримінований злочин був вчинений і обвинувачений є винним у вчиненні цього злочину.

23. ПРС має бути доведений *кожний з елементів* [курсив автора — Є. К.], які є важливими для правової кваліфікації діяння: як тих, утворюють об'єктивну сторону діяння, так і тих, що визначають його суб'єктивну сторону.

24. Це питання повинно бути вирішено на підставі безстороннього та неупередженого аналізу наданих сторонами обвинувачення й захисту допустимих доказів, які свідчать за чи проти тієї або іншої версії подій.

25. Обов'язок всебічного і неупередженого дослідження всіх обставин справи в цьому контексті означає, що для того, щоб визнати винуватість доведеною ПРС, версія обвинувачення повинна пояснювати всі встановлені судом обставини, що стосуються події, яка є предметом судового розгляду. Суд не може залишити без уваги ту частину доказів та встановлених на їхній підставі обставин лише з тієї причини, що вони суперечать версії обвинувачення. Наявність таких обставин, яким версія обвинувачення не може надати розумного пояснення або які свідчать про можливість іншої версії інкримінованої події, є підставою для розумного сумніву в доведеної вини особи.

26. Для дотримання СД ПРС недостатньо, щоб версія обвинувачення була лише більш вірогідною за версію захисту.»

Законодавець вимагає, щоб будь-який обґрунтований сумнів у тій версії події, яку надало обвинувачення, був спростований фактами, встановленими на підставі допустимих доказів, і єдина версія, якою розумна і безстороння людина може пояснити всю сукупність фактів, установлених у суді, — є та версія подій, яка дає підстави для визнання особи винною за пред'явленим обвинуваченням» [16].

Чи можливе відхилення від найвищого СД ПРС?

Щодо доведення окремих обставин ЄСПЛ:

- 1) визнавав за можливе відхилитися від цього стандарту;
- 2) вказав на можливість дійти висновків про існування певних обставин та ухвалити рішення із застосуванням значно нижчого стандарту переваги доказів (*preponderance of evidence*), зокрема внаслідок неподання запитаних істотних доказів або достатніх пояснень.

Окремо підкреслюємо, що в низці рішень ЄСПЛ [17; 18; 19; 20; 21] встановлено порушення права на справедливий суд внаслідок застосування надзвичайного або заздалегідь недосяжного СД та визнано за необхідне відхилитися від підвищеного стандарту ПРС. Враховуючи практику ЄСПЛ, вважаємо, що для доказування певних обставин, для прикладу, збитків, у т.ч. упущеної вигоди, може бути застосовано нижчий, ніж ПРС, стандарт. Використання СД ПРС зумовить значні складнощі в доведенні збитків і, очевидно, надасть можливість уникнення від кримінальної відповідальності та її цивільно-правових наслідків осіб, які здійснювали незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Звернемо увагу лише на деякі приклади справ про ППІВ, що пов'язані із застосуванням СД ПРС. Першим вважаємо за необхідне висловити позицію щодо дискусійного питання оцінки доказів, вилучених у ході обшуку без прямої вказівки на них в ухвалі суду (та інші). У справах цієї категорії поліція часто за заявою по торговельній марці А / авторським правам компанії Б, також вилучає і продукцію з торговельною маркою В / об'єднання, що містить примірники творів компанії С, щодо яких заяв не було. Аргумент — очевидні ознаки фальсифікації/контрафактності продукції/примірників та реалізація обов'язку припинення правопорушення за

його безпосереднього виявлення. У справі *Vinks and Ribicka v. Latvia* [22] ЄСПЛ підтвердив обсяг ордеру на обшук «... інші документи та предмети, які здатні слугувати доказами у справі» (п. 18) та визнав, що вилучення було необхідним (п. 111).

Велика палата Верховного Суду у справі № 288/1158/16-к [23] висловила позицію (п. 89) про можливість у такій ситуації здійснення кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Враховуючи таку позицію, компанії В та С подають до поліції заяву про вчинене правопорушення після обшуку та вважають зібрані докази допустимими. Водночас оцінка доказів судами різна — від недопустимих до тих, що покладені в основу обвинувачення.

Щодо доказування ПРС обставин **події** ППІВ розглянемо негативний приклад суддівського погляду на «розумність сумніву». Як одна з підстав для скасування вироку колегія Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у справі № 5-248км16 навела всі альтернативні способи використання торговельної марки, визначені в ч. 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», однак зазначила: «Без вчинення дій, вказаних у ч. 4 ст. 16 Закону, самі по собі виготовлення та реалізація фальсифікованої продукції складу злочину, передбаченого ст. 229 КК України, не утворюють». Автор вважає, що допущено умовивід, який суперечить обставинам справи (було і нанесення торговельної марки, і пропонування до продажу, і продаж), правозастосуванню у цій категорії справ, *а також не відповідає критерію «розумність»*. За повторного розгляду апеляційний суд «умовивід» до уваги не взяв, однак тривалий розгляд справи призвів до закінчення строку притягнення групи осіб до кримінальної відповідальності.

Вирок Китайської Народної Республіки [24] в схожій справі (придбання немаркованих телефонів, нанесення торговельної марки, рекламування та продаж в Інтернеті) підтверджує тезу автора: кожен альтернативний спосіб використання торговельної марки **окремо або в сукупності** підтверджують подію ППІВ. Суд не мав сумнівів, що співники діяли умисно та завдали збитків правовласнику. У 2015 році учасники групи засуджені: організатор — до 5 років позбавлення волі плюс штраф 1,6 млн. юанів (≈470 588 грн), виконавці — 3 роки позбавлення волі з 5 річним випробувальним терміном плюс штраф 200 000 юанів (≈58 823 грн). Можливо, в Україні так багато виробників і продавців фальсифікату через м'яке покарання за аналогічний злочин (за ч. 3 ст. 229 КК України максимальний штраф 255 000 грн)?

Результати дослідження більше 100 вироків та ухвал вищих інстанцій дозволяють стверджувати, що національні суди не мають єдиної позиції щодо оцінки доказів у справах про ППІВ. Так, у справі № 715/2391/17 [25] засуджено групу осіб, які виготовляли та продавали фальсифіковану продукцію. Покарання за ст. 177 КК України — 3 роки позбавлення волі, за ст. 229 КК України — штраф 255 000 грн, на підставі ст. 70 КК України за сукупністю злочинів більш суворе покарання поглинуло штраф. На підставі ст. 75 КК України засуджених звільнено від відбування покарання з випробувальним терміном в 3 роки. Позови потерпілих (матеріальна і

моральна шкода) задоволено. Усі сумніви захисту щодо розподілу ролей у групі, умислу та шкоди вмотивовано відхилені. Однак чи понесли порушники реальне покарання? У справі № 447/2431/15-к [26] навпаки — виробник фальсифікату засуджений. «Обвинувачений ОСОБА_2 здійснював реалізацію продукції, а не займався її виготовленням чи поширенням.

Окрім того, він не був обізнаний у тому, що така продукція фальсифікована, у зв'язку з чим суд не знаходить в діях ОСОБА_2 складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 229 КК України». Чи є розумним сумнів щодо відсутності обізнаності та попередньої змови у співпраці виробника і продавця? У рішеннях Верховний Суд неодноразово вказував, що єдина для спілників мета та узгодженість їхніх дій поза розумним сумнівом свідчать про попередню домовленість. Вирок та ухвала апеляції скасовані через відсутність мотивації.

За результатами дослідження кримінального процесу західних держав К. Ф. Гуценко відзначав підхід до «розумності сумніву» на основі «здорового глузду»: «... многие вопросы, возникающие в связи с исследованием доказательств в ходе судебного процесса могут быть решены только на основе здравого смысла (*common sens*) с учётом конкретных обстоятельств» [27, с. 259]. Втілення виразу в наступному прикладі. Диспозиції статей КК України, КУпАП України про ППВ передбачають прямий **умисел**, відтак досить часто в справах захисники ставлять під сумнів або оскаржують доказаність винуватості особи з посиланням на те, що особа придбала товар на ринку «7 км» і не знала, що він є фальсифікованим/з порушенням ППВ. За відсутності прямих доказів версія продавця товару не дозволила виконати СД ПРС і призвела до виправдання. Для судді В. В. Британчука (на цей час суддя Великої палати ВС) хибність прийнятої судом версії була очевидна. Власники ППВ відзначають застосований суддею у справі № 33-421 [28] підхід до «розумності сумніву» на основі «здорового глузду». Пояснення продавця про вільне придбання товару на ринку «7 км» не було прийнято до уваги, оскільки «не виключає його відповідальності, адже під час цієї угоди він не зажадав від продавця документів щодо походження товару та сертифікатів якості, документів на право на використання торговельних марок, тобто знав, що товар є фальсифікованим. Доводи продавця про те, що йому письмово не забороняли торгувати товаром, також не виключають його відповідальності, оскільки, за диспозицією статті, така заборона не є обов'язковою підставою притягнення до відповідальності за порушення ППВ». У контексті наведеного прикладу необхідно додати, що в Методичних рекомендаціях Генеральної прокуратури України з питань протидії незаконному використанню знака для товарів і послуг ... зазначалося: «У випадку здійснення приховуваної (підпільної) діяльності з виробництва та розповсюдження продукції з незаконним використанням знака ... повідомлення правопорушника [автор — попередження] щодо наявності на нього прав є неприпустимим» [29, с. 31].

Незважаючи на різну правову природу, умовні або чітко визначені критерії судових стандартів доказування «переконання за більшою вірогідністю», «вагоме переконання» та «поза розумним сумнівом», їхнє застосування ще не досягло сталого характеру в кримінальних провадженнях. Як

наслідки — відсутність єдності практики, виправдування активних учасників правопорушення, відмова в задоволенні позову потерпілого, подальший обіг фальсифікованої продукції/контрафактного контенту, постійна критика міжнародних інституцій щодо неналежного рівня захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Результати дослідження виявили недоліки, пов'язані з неправильним тлумаченням і застосуванням судових стандартів доказування, які необхідно усувати. Подальший розвиток правозастосування в частині оцінки доказів мав би відбуватися з врахуванням підходу до судових стандартів доказування на основі «здорового глузду».

Список використаних джерел

1. R v Sussex Justices, Ex parte McCarthy ([1924] 1 KB 256, [1923] All ER 233). Published on Oct 2, 1970. *Issuu*. URL : <https://bit.ly/3kP65jT>.
2. *Бабичев Н. Т., Боровский Я. М.* Латинско-русский и русско-латинский словарь крылатых слов и выражений. Москва : Русский язык, 1982. 960 с.
3. *Слюсарчук Х. Р.* Стандарти доказування у кримінальному провадженні. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2017. 24 с.
4. *Крет Г. Р.* Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи. Дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2020. 530 арк.
5. Case of J.K. and others v. Sweden (Application no. 59166/12). Judgment, 23 August 2016. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3eRRwYZ>.
6. Рішення Європейського Суду з прав людини від 15.11.2007 р. у справі Бендерський проти України (заява № 22750/02). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3rx7rkB>.
7. Руководство по статье 6 Конвенции. Право на справедливое судебное разбирательство (уголовно-правовой аспект). Council of Europe/European Court of Human Rights, 2014. *European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3Bw1aKN>.
8. Постанова Верховного Суду України від 14.06.2017 р. у справі № 923/2075/15. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://bit.ly/3i0uykn>.
9. *Томаров І.* Дохід порушника як мінімальна упущена вигода правовласника. *Юридична газета*. 2020. 27 жовтня.
10. Постанова Верховного Суду від 30.07.2019 р. у справі № 718/956/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://bit.ly/3y1iHs5>.
11. *Mulrine Thomas V.* Reasonable Doubt: How in the World Is It Defined? *American University International Law Review*. 1997. Vol. 12, № 1. P. 195–225.
12. *Безносюк А. М.* Доведеність поза розумним сумнівом та достовірність як стандарти доказування у кримінальному процесі України. *Судова апеляція*. 2014. № 3 (36). С. 23–28.
13. *Vecchi Diego.* Laudan's error: Reasonable doubt and acquittals of guilty people. *The International Journal of Evidence & Proof*. 2020. Vol. 24, Issue 3. P. 211–232. URL : <https://bit.ly/36XAFJO>; <https://doi.org/10.1177/1365712720914649>.
14. Case of Tanli v. Turkey (Application no. 26129/95). Judgment, 10 April 2001. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/2TvPne6>.

15. Крет Г. Р. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» у практиці Верховного Суду. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 212–217.
16. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 04.07.2018 р. у справі № 688/788/15-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://bit.ly/3BzvcNB>.
17. Case of Ringvold v. Norway (Application no. 34964/97). Judgment, 11 February 2003. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/36Wq0VZ>.
18. Case of Khamidov v. Russia (Application no. 72118/01). Judgment, 15 November 2007. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3y2PU6o>.
19. Case of Dyuldin and Kislov v. Russia (Application no. 25968/02). Judgment, 31 July 2007. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/2TuR1wu>.
20. Case of Abu Zubaydah v. Lithuania (Application no. 46454/11). Judgment, 31 May 2018. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3BDp32P>.
21. Case of Trepashkin v. Russia (no. 2) (Application no. 14248/05). Judgment, 16 December 2010. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3i0uQaX>.
22. Case of Vinks and Ribicka v. Latvia (Application no. 28926/10). Judgment, 30 January 2020. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3kKW9rI>.
23. Постанова Верховного суду від 03.07.2019 р. у справі № 288/1158/16-к. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3i0NT4V>.
24. Китай — Резюме — № в «WIPO Lex» CN042-j. The public prosecutor V. Guo Mingsheng, Guo Mingfeng and Sun Shubiao (2015) SZZXCZ No. 0004, Suqian Intermediate People's Court of Jiangsu. *WIPO Lex Database*. URL : <https://bit.ly/3y5TnRM>.
25. Вирок Глибоцького районного суду Чернівецької області від 21.06.2019 р. у справі № 715/2391/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://bit.ly/3x5T8EF>.
26. Вирок Миколаївського районного суду Львівської області від 10.01.2019 р. у справі № 447/2431/15-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://bit.ly/3rudYg5>.
27. Головки Л. В., Гуценко К. Ф., Филимонов Б. А. Уголовный процесс западных государств / под ред. К. Ф. Гуценко. Москва : Зерцало-М, 2001. 480 с.
28. Постанова Апеляційного суду м. Києва від 01.03.2010 р. у справі № 33-421. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://bit.ly/2UGyU7v>.
29. Методичні рекомендації Генеральної прокуратури України з питань протидії незаконному використанню знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК України) / О. В. Вітрук, Н. М. Гадіон, О. З. Гладун та ін. Київ, 2014. 40 с.

Надійшла до редакції 12.01.2021

Yevhenii KOMPANETS

Scientific Research Institute of Intellectual Property of National Academy of Legal Sciences of Ukraine

International Standards of Proof at the Stage of Court Consideration of Criminal Proceedings for Infringement of Intellectual Property Rights

Based on the analysis of scientific works, decisions of the European Court of Human Rights, foreign and national law enforcement practice, the theoretical aspects and the practice of use of standards of proof «weighty conviction», «beyond reasonable doubt» in criminal proceedings for infringement of intellectual property rights have been studied. Based on the opinions of scholars and the positions of the courts, the problematic issues, in particular, the place of the balance of probabilities in the judicial standards of proof and criminal proceedings have been identified. Critical remarks on the existing approaches have been made and the consequences of the lack of unity of the approach to implementation of standards of proof in Ukraine have been outlined. Recognition by the Supreme Court of the permanent criteria of the standard «beyond reasonable doubt» does not secure against contradictory judgements/decisions in similar cases. Such decisions do not contribute to the principles of legal certainty and fairness; they lead to avoiding of liability by infringers, repeated infringement of intellectual property rights and introduction of counterfeit products/counterfeit content into turnover. For discussion in the scientific community and for taking into consideration by the practical workers, a number of the decisions of the Supreme Court, which could guide further implementation of judicial standards of proof on the basis of the established criteria, inner conviction and «common sense», has been proposed.

Keywords: *criminal proceedings, proof, standard of proof, infringement of intellectual property rights.*